

20.8.2025

Ei julkinen

Pohjaesitys valtionosuusuudistukseksi valtiosihteeriryhmän ja puheenjohtajiston neuvotteluiden jälkeen**Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän määräytymistekijöiden muutokset****Laskennalliset kriteerit ikärakenteen mukaan:**

	Luonnos HE:ksi	Kommentit, huomiot
0–5-vuotiaat	VATT:n tutkimus	
6-vuotiaat	VATT:n tutkimus	
7–12-vuotiaat	VATT:n tutkimus	
13–15-vuotiaat	VATT:n tutkimus	
16+ vuotiaat	<i>Poistuva kriteeri, VATT:n tutkimus</i>	
18–64-vuotiaat	<i>Poistuva kriteeri, VATT:n tutkimus</i>	
16–64-vuotiaat	Uusi kriteeri, laskennallisten kustannusten taso vastaa muiden kuin toimintakulujen (netto) tasoa + TE-tehtävämuutoksia	Selvityshenkilöiden ehdotuksen mukainen, mutta poikkeaa VATT:n tutkimuksesta, sillä lopputulema tutkimuksen perusteella ei ollut toteuttamiskelpoinen. Ikäryhmä on suuri ja veisi liian suuren painon valtionosuusjärjestelmästä. VATT:n mukaan tutkimuksesta poikkeaminen on perusteltua.
65+ vuotiaat	Uusi kriteeri, laskennallisten kustannusten taso vastaa muiden toimintakulujen (netto) tasoa.	

Muut laskennalliset kriteerit:

	Luonnos HE:ksi	Kommentit, huomiot
<i>Työttömyysaste</i>	<i>VATT:n tutkimus, poistuva kriteeri</i>	
Kaksikielisyyden mukaan	Nykytilanne	Poikkeaa VATT:n tutkimuksesta ja selvityshenkilöiden ehdotuksesta poliittisista syistä.
Vähemmistökielen mukaan	Nykytilanne	Poikkeaa VATT:n tutkimuksesta ja selvityshenkilöiden ehdotuksesta poliittisista syistä.
Ulkomaalaistaustaiset (vanha vieraskielisyys)	Kriteeri yli ja alle 16-v. ulkomaalaistaustaisten määrän mukaan. Euromäärä nykytasolla.	Poikkeaa VATT:n tutkimuksesta ja selvityshenkilöiden ehdotuksesta poliittisista syistä. Painopistettä siirretty alle 16-vuotiaisiin (2/3). 16-v täyttäneiden osuus matalampi (1/3).
<i>Asukastiheyden mukaan</i>	<i>VATT:n tutkimus, poistuva kriteeri</i>	
<i>Saaristoisuuden mukaan</i>	<i>Siirretään lisäosiin.</i>	<i>Ks. lisäosat</i>
<i>Saaristo-osakunta aseman mukaan</i>	<i>Poistuu ja sisältyy saaristoisuuslisäosaan.</i>	<i>Ks. lisäosat</i>
<i>Koulutustaustan mukaan</i>	<i>VATT:n tutkimus, poistuva kriteeri</i>	
Syrjäisyyden mukaan	Tuodaan lisäosista laskennallisiin kustannuksiin. VATT:n tutkimuksen mukainen paino.	
Laaja työttömyys	Pysyy ennallaan. TE-uudistukseen liittyvä.	

Lisäosat:

	Luonnos HE:ksi	Kommentit, huomiot
<i>Syrjäisyyden mukaan</i>	<i>Poistetaan lisäosista laskennallisiin kustannuksiin. VATT:n tutkimuksen mukainen paino.</i>	
Saamelaisen kotiseutualueen kunnan mukaan	Pysyy ennallaan.	Ei voitu tutkia VATT:n mallissa. (Liian pieni määrä kuntia.)
<i>Työpaikkaomavaraisuuden mukaan</i>	<i>Poistuva kriteeri, VATT:n tutkimus.</i>	
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa	Pysyy ennallaan.	
Asukasmäärän kasvun lisäosa	Painon korottaminen Määräytymistekijänä alle 16-vuotiaiden lukumäärä Tarkastelukausi 4 v.	Poikkeaa VATT:n tutkimuksesta ja selvityshenkilöiden ehdotuksesta. VATT:n tutkimustulosten perusteella väestön kasvun poistaminen vos-kriteeristöstä vaikuttaisi perustellulta. Selvityshenkilöiden ehdotuksessa kuntakohtaiset vuosittaiset vaihtelut muodostuivat liian suuriksi. Taso pidetty selvityshenkilöiden mallin mukaisena, eli 150 milj. eurossa.
Väestöään menettävien kuntien lisäosa	Uusi kriteeri. Sama laskentatapa kasvun lisäosan kanssa.	Poikkeaa selvityshenkilöiden ehdotuksesta. VATT ei tutkinut, uusi kriteeri. Selvityshenkilöiden ehdotuksessa kuntakohtaiset vuosittaiset vaihtelut muodostuvat liian suuriksi. Taso pidetty selvityshenkilöiden mallin mukaisena, eli 40 milj. eurossa.
Saaristaisuus	Tuodaan laskennallisista kustannuksista lisäosiin. Saaristoaseman määrittely työryhmäehdotuksen mukaan, 30.	Poikkeaa VATT:n tutkimuksesta ja lisäksi saaristaisuuskriteeriä uudistetaan. Oletuksena selvityshenkilöiden mallissa (ja jatkolaskelmissa) 30 pisteen raja saaristolain uudistamisen työryhmän ehdotuksen mukaisesti.

Seuraavat kokonaisuudet eivät olleet mukana VATT:n tutkimuksessa:**Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus:**

Nykytila	Luonnos HE:ksi	Kommentit, huomiot
Tasauslisä 90 % Tasausvähennys 10 % Voimalaitosten kiinteistövero ei huomioida tasauksen laskentaperusteissa (pl. ydinvoimalaitokset)	Vaihtoehto 1. Nykytila. Vaihtoehto 2. Täydennysjärjestelmä. Kiinteistövero huomioidaan kaikilta osin 50-prosenttisesti laskentaperiaatteissa.	Vaihtoehdossa 1 pidetään tasausjärjestelmä ennallaan. Toisaalta hyvätuloiset kunnat voisivat edelleen saada heikkotuloisemmille kunnille tarkoitettua lisärahoitusta kuten nykyisin ja toisaalta tuulivoiman rakentamiseen liittyvät oletetut kannusteet säilyisivät ennallaan. Vaihtoehto 2 on selvityshenkilöiden ehdotuksen mukainen. Muutoksen avulla verotulot kohdentuvat nykyistä oikeudenmukaisemmalla tavalla, kun hyvätuloiset kunnat eivät enää saisi heikkotuloisemmille kunnille tarkoitettua lisärahoitusta. Molemmissa vaihtoehdoissa kunnat saavat pitää kaikki verotulonsa.
Kaivosmineraalivero otettiin käyttöön v. 2024.	Kaivosmineraalivero huomioidaan laskentaperiaatteissa kuten yhteisövero (100 %:sti).	Kaivosmineraalivero ei sisältynyt selvityshenkilöiden raporttiin, sillä sen tuotoista ei ollut vielä tietoa v. 2024 lopussa. Nykytietojen valossa kaivosmineraaliveron tuotto ylittäisi kunnallisveron tuoton osassa kuntia ja näin ollen ne voisivat laskea kunnallisveroprosenttinsa laskennallisesti jopa nolnaan. Kaivosmineraalivero tulisi huomioida verotulojen tasauksessa kuten yhteisöverotulot, eli täysimääräisesti. (VM/vero-osaston lainvalmistelua muilta osin, esim. jako-osuus valtio/kunnat.)

Muut ehdotukset:

	Nykytila	Luonnos HE:ksi	Kommentit, huomiot
Aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	Vuosittain määriteltävä euromäärä.	Siirretään OKM:n momentille, 50 000 e	
Kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta	Osana valtionosuutta.	Siirrytään reaaliaikaiseen Kelan laskutukseen.	Kunnille kustannusneutraali.
Työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus	v. 2023 maksettujen työttömyysetuuksien mukaisesti, tarkistetaan KEL-indeksillä.	Kuntakohtainen korvaus tarkistetaan vuosittain työikäisen väestön määrän suhteellisten muutosten mukaan	Kustannusneutraali koko maan tasolla. Tarkistetaan KEL-indeksillä, päätös kuitenkin indeksijäädytyksestä vuoteen 2027 saakka.
Järjestelmämuutoksen tasaus	sote-uudistuksen tasausmekanismi	Poistetaan itsenäisinä erinä.	Vaikutuksia tasataan jatkossa osana uutta järjestelmämuutoksen tasausta.
Muutosrajoitin	sote-uudistuksen tasausmekanismi	Poistetaan itsenäisinä erinä.	Vaikutuksia tasataan jatkossa osana uutta järjestelmämuutoksen tasausta.
VOS-uudistuksen järjestelmämuutoksen tasaus (neutraali koko maan tasolla)		Vaihtoehto 1. -180 e/as ja +180 e/as, 5 vuoden siirtymäaika Vaihtoehto 2. -110 e/as ja +110 e/as, 5 vuoden siirtymäaika Vaihtoehto 3. -50 e/as ja +50 e/as, 5 vuoden siirtymäaika	Symmetrinen malli poikkeaa selvityshenkilöiden ehdotuksesta, koska se kohtuullistaa uudistuksen vaikutuksia joidenkin kuntien osalta. Mitä suuremmat muutokset sallitaan, sitä vähemmän järjestelmään jää kuntakohtaisia uudistuksen muutosrajoittimia (kuten esim. sote-erät nykyjärjestelmässä).

Kustannustenjaon tarkistuksen piiriin kuuluvat käyttökustannukset	Investointien pääomakustannuksia ei huomioida käyttökustannuksina.	Investointien pääomakustannuksia ei edelleenkään huomioitaisi käyttökustannuksina.	Ehdotetaan, ettei selvityshenkilöiden ehdottamaa muutosta toteuteta vos-uudistuksen yhteydessä. Tiedonsaantiin ja raportointiin (VK) liittyy epäselvyyksiä. Tätä ehdotetaan jatkoselvitettäväksi, jotta asianmukaiset erät voidaan huomioida laajemmin (mm. maksutuotot). Voidaan tarvittaessa tehdä vuosimuutoslaissa.
---	--	--	---

Verotulomenetysten korvaus:

Nykytila	Luonnos HE:ksi	Kommentit, huomiot
Momentille 28.90.35 kertyneet veromenetysten korvaukset maksetaan kunnille osana vos-maksatusta	Momentilta siirretään määrärahat kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen (pl. hallituskauden aikana päätettävät korvaukset).	